

Examenprogramma Praktijkgericht programma vmbo gl en tl

ZORG EN WELZIJN (Z&W)

Examenprogramma

Praktijkgericht programma vmbo gl en tl
Zorg en Welzijn

Maart 2024

een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Verantwoording

2024 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteurs:

Desiree Geerestein, Gerie Haartman, Carla van Heugten, Beppie van de Kraats en Marieke van Loggem

Namens SLO: Lyanca van de Groep

Met bijdragen van: Astrid Verstappen, Maaike Rodenboog en Nynke Jansma

Informatie

SLO

Postbus 502, 3800 AM Amersfoort

Internet: www.slo.nl

E-mail: vmbo@slo.nl

AN

5.8184.806

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Doel praktijkgerichte programma's	4
Aansluiting op vervolgonderwijs	4
Opbouw examenprogramma	5
Toelichting examenprogramma	5
Karakteristiek	6
Examenprogramma	7
Domein A: Praktijkgerichte opdrachten	7
Eindterm 1 – Ontwikkelen van interesses	7
Eindterm 2 – Ontwikkelen van kwaliteiten	7
Domein B: Programmaoverstijgende vaardigheden	8
Eindterm 3 – Sociaal handelen	8
Eindterm 4 – Samenwerken	8
Eindterm 5 – Taalvaardigheden	8
Eindterm 6 – Rekenvaardigheden	8
Eindterm 7 – Digitale vaardigheden	8
Eindterm 8 – Analytische denkvaardigheden	9
Eindterm 9 – Kritische denkvaardigheden	9
Eindterm 10 – Creatieve denkvaardigheden	9
Eindterm 11 – Onderzoeken	9
Domein C: Programmaspecifieke vaardigheden	10
Eindterm 12 – Ontwerpen van een product	10
Eindterm 13 – Adviseren over leefstijl	10
Eindterm 14 – Organiseren van een activiteit	11
Eindterm 15 – Ondersteunen van een klant	11
Eindterm 16 – Verzorgen van het uiterlijk	12
Eindterm 17 – Bereiden van een maaltijd	12

Inleiding

Dit examenprogramma beschrijft de inhoud van het praktijkgerichte programma Zorg en Welzijn voor de gemengde en theoretische leerweg (gl en tl) in het vmbo. Vanaf schooljaar 2024-2025 mogen scholen één of meer praktijkgerichte programma's aanbieden.

Doel praktijkgerichte programma's

Een praktijkgericht programma is erop gericht om leerlingen praktische kennis, vaardigheden en ervaring op te laten doen, binnen en buiten de school. Het streven is om aan te sluiten bij de behoeftes van leerlingen, hun motivatie te bevorderen en realistische beroeps- en opleidingsbeelden te ontwikkelen. Een praktijkgericht programma richt zich op het toepassen van kennis en vaardigheden. Leerlingen voeren in opdracht van externe opdrachtgevers praktijkgerichte opdrachten uit en oefenen programmaoverstijgende vaardigheden. Leerlingen krijgen binnen het programma de kans om kennis te maken met verschillende onderdelen van de arbeidsmarkt, opleidingsmogelijkheden en de samenleving. Zo krijgen ze een indruk van de praktijk, een beeld van vervolgopleidingen en worden ze voorbereid op de keuze voor en overstap naar mbo-4 of het havo.

Aansluiting op vervolgonderwijs

MBO

Een groot deel van de leerlingen stroomt vanuit de gemengde of theoretische leerweg door naar een mbo-4-opleiding. Tijdens de praktijkgerichte opdrachten voor externe opdrachtgevers ontdekken en ontwikkelen leerlingen hun interesses en kwaliteiten, doordat zij kennis maken met verschillende werkvelden en mbo-opleidingen. De ontwikkeling van vaardigheden zoals samenwerken, plannen en presenteren, bereidt hen voor op een soepeler overgang naar het mbo, doordat zij meer gestructureerd en zelfstandig werken. Het programmaspecifieke deel richt zich op een zo breed mogelijke oriëntatie binnen de betreffende sectoren, branches of bedrijfstakken en sluit aan bij vaardigheden die kenmerkend zijn voor mbo-opleidingen in die sectoren, branches of bedrijfstakken.

HAVO

Een praktijkgericht programma helpt leerlingen een weloverwogen keuze te maken voor het havo doordat zij ontdekken waar hun interesses en kwaliteiten liggen tijdens praktijkgerichte opdrachten voor externe opdrachtgevers. Leerlingen ontwikkelen vaardigheden zoals communiceren, systematisch werken en analytisch denken, die bijdragen aan het zelfstandig probleemoplossend vermogen en hen voorbereiden op een soepeler overgang naar het havo. In het programmaspecifieke deel, waarin zij leren ontwerpen, adviseren en/of

organiseren, ontwikkelen zij vaardigheden die hen ondersteunen tijdens hun vervolg op het havo.

Opbouw examenprogramma

Het examenprogramma bestaat uit drie domeinen. De eerste twee domeinen bevatten eindtermen die voor alle praktijkgerichte programma's gelijk zijn. Het derde domein is programmaspecifiek ingevuld. De domeinen binnen het examenprogramma zijn:

- A. praktijkgerichte opdrachten
- B. programmaoverstijgende vaardigheden
- C. programmaspecifieke vaardigheden

Alle eindtermen hebben dezelfde vorm. Ze bestaan uit drie onderdelen:

Doelzin:	beschrijft de essentie	<i>verplichte wettelijke examenstof</i>
Het gaat hierbij om:	verduidelijkt waar het in de doelzin om gaat	<i>verplichte wettelijke examenstof</i>
Te denken valt aan:	illustreert toepassingen van de eindterm	<i>geen verplichte examenstof, geeft inzicht waar het in de eindterm over gaat</i>

Toelichting examenprogramma

Een examenprogramma schrijft eindtermen voor die leerlingen minimaal moeten beheersen. Het examenprogramma van een praktijkgericht programma bestaat uit eindtermen die handelingsgericht in de vorm van vaardigheden beschreven zijn. Om deze vaardigheden te beheersen, wordt verondersteld dat leerlingen over de benodigde kennis beschikken om de handelingen uit te kunnen voeren.

Scholen hebben de ruimte om een vertaling te maken van het examenprogramma naar een onderwijsprogramma met praktijkgerichte opdrachten dat past bij de visie van de school en regio. Bij deze praktijkgerichte opdrachten worden in alle gevallen externe opdrachtgevers (bedrijven, instellingen, overheden en/of vervolgonderwijs) betrokken. In elke praktijkgerichte opdracht komen vaardigheden uit verschillende domeinen van het examenprogramma bij elkaar. In een praktijkgerichte opdracht hoeven niet alle eindtermen behandeld te worden, zolang alle eindtermen maar in het onderwijsprogramma aan de orde komen en worden afgesloten. De school kan gericht kiezen welke eindtermen in welke praktijkgerichte opdrachten aandacht krijgen. Voor de schoolexaminering geldt dat deze zo ingericht is dat leerlingen kunnen aantonen dat ze voldoende beschikken over de beoogde kennis, vaardigheden en ervaring.

Karakteristiek

In het praktijkgerichte programma Zorg en Welzijn (Z&W) staat het werken met en voor mensen centraal. Het programma biedt leerlingen een brede oriëntatie op opleidingen en beroepen binnen de zorg- en welzijnssector. Door het uitvoeren van praktijkgerichte opdrachten komen leerlingen in contact met externe opdrachtgevers die werkzaam zijn in de gezondheidszorg, leefstijlondersteuning, onderwijs en dienstverlening, of zich bezighouden met bewegen en sport.

De ontwikkelingen in de maatschappij en de arbeidsmarkt volgen elkaar snel op. In de gezondheidszorg levert digitalisering een belangrijke bijdrage aan het slimmer inrichten van zorg zonder verlies van kwaliteit, door bijvoorbeeld het inzetten van e-health, ondersteunende robots of datasystemen die helpen bij het monitoren op afstand. Zorgvragers krijgen steeds meer de regie in eigen hand en fysieke, emotionele en sociale factoren spelen een steeds grotere rol in de beslissing voor een behandeling. Ook wordt circulair werken steeds meer een vast onderdeel van de zorg, door voor gebruik na te denken over de inzet van medische hulpmiddelen, wegwerpproducten, meubilair, bedrijfskleding en wasgoed. Daarnaast wordt ingezet op preventie, vroegsignalering en wijkgerichte samenwerking, om zo zorgkosten te besparen en het aantal behandelingen te verminderen. Sport en bewegen krijgen daarmee een preventieve functie, waarbij mensen vragen om gepersonaliseerde sport- en beweegprogramma's in bijvoorbeeld sport-apps, crossfitprogramma's of bootcamps. Het is van belang om leerlingen kennis te laten maken met de laatste ontwikkelingen, zodat zij een realistisch beeld krijgen van hun toekomstmogelijkheden op het gebied van opleiding en werk in de zorg- en welzijnssector.

Leerlingen die kiezen voor het praktijkgerichte programma Z&W streven ernaar om betekenisvol te zijn voor anderen. Zij maken kennis met instellingen en beroepsbeoefenaren die zich bezighouden met de zorg voor en de verbetering van de gezondheid van mensen. Daarnaast leren ze individuen of groepen begeleiden bij (keuzes) in leefstijl of gezondheidsgedrag, onder andere door middel van sport, bewegen en/of gezonde voeding. De kern van het programma wordt gevormd door het organiseren van activiteiten, het adviseren van klanten en opdrachtgevers en het bieden van dienstverlenende handelingen en zorgverlening. Hierbij leren leerlingen niet alleen rekening te houden met verschillende levensfasen, omstandigheden, gezondheidstoestanden en achtergronden van klanten, maar ook in te spelen op veranderingen en zich flexibel op te stellen. Want het werken met en voor mensen is geen dag hetzelfde.

Examenprogramma

Domein A: Praktijkgerichte opdrachten

Eindterm 1 – Ontwikkelen van interesses

Doelzin: De leerling ontwikkelt eigen interesses door middel van ervaringen met externe opdrachtgevers.

Het gaat hierbij om:

- oriënteren op de sector, de branche en het werkveld waarin de opdrachtgever werkzaam is;
- beschrijven van producten, diensten en doelgroep van de opdrachtgever;
- inventariseren van taken en functies binnen de organisatie van de opdrachtgever inclusief de bij die functies behorende opleidingen;
- waarderen van ervaringen met externe opdrachtgevers;
- verbanden leggen tussen ervaringen en persoonlijke interesses.

Eindterm 2 – Ontwikkelen van kwaliteiten

Doelzin: De leerling ontwikkelt eigen kwaliteiten door het uitvoeren van praktijkgerichte opdrachten.

Het gaat hierbij om:

- evalueren van proces en resultaat;
- reflecteren op de eigen bijdrage aan proces en resultaat;
- benoemen van de eigen kwaliteiten;
- verbanden leggen tussen de eigen kwaliteiten, vervolgoopleidingen en toekomst op de arbeidsmarkt;
- formuleren van een persoonlijk leerdoel voor verdere ontwikkeling van kwaliteiten.

Domein B: Programmaoverstijgende vaardigheden

Eindterm 3 – Sociaal handelen

Doelzin: De leerling gaat passend om met mensen en situaties tijdens het uitvoeren van praktijkgerichte opdrachten voor externe opdrachtgevers.

Het gaat hierbij om:

- inleven in emoties, situaties en belevingswereld van anderen;
- uitdrukken van gedachten, gevoelens en ervaringen;
- afstemmen van handelen op mensen en situaties;
- bijdragen aan een veilig klimaat en een taakgerichte werksfeer.

Eindterm 4 – Samenwerken

Doelzin: De leerling werkt samen aan het realiseren van een gemeenschappelijk doel tijdens het uitvoeren van praktijkgerichte opdrachten voor externe opdrachtgevers.

Het gaat hierbij om:

- organiseren van samenwerking;
- voeren van een dialoog;
- ondersteunen van anderen in de samenwerking;
- geven, ontvangen en verwerken van feedback.

Eindterm 5 – Taalvaardigheden

Doelzin: De leerling gebruikt doelgericht taalvaardigheden tijdens het uitvoeren van praktijkgerichte opdrachten voor externe opdrachtgevers.

Het gaat hierbij om:

- afstemmen van taal op doel, gesprekspartner en context;
- mondeling en schriftelijk presenteren van zichzelf en het eigen werk.

Eindterm 6 – Rekenvaardigheden

Doelzin: De leerling gebruikt doelgericht rekenvaardigheden tijdens het uitvoeren van praktijkgerichte opdrachten voor externe opdrachtgevers.

Het gaat hierbij om:

- uitvoeren van berekeningen in de context;
- interpreteren van grafieken, tabellen en diagrammen.

Eindterm 7 – Digitale vaardigheden

Doelzin: De leerling gebruikt op een verantwoorde manier digitale technologie tijdens het uitvoeren van praktijkgerichte opdrachten voor externe opdrachtgevers.

Het gaat hierbij om:

- kiezen van passende hardware en software;
- delen van data, informatie en digitale content met bron- en naamsvermelding;
- beschermen van persoonlijke gegevens en privacy in digitale omgevingen.

Eindterm 8 – Analytische denkvaardigheden

Doelzin: De leerling gebruikt analytische denkvaardigheden om tot een oplossing te komen tijdens het uitvoeren van praktijkgerichte opdrachten voor externe opdrachtgevers.

Het gaat hierbij om:

- selecteren, vergelijken en ordenen;
- onderscheiden van hoofd- en bijzaken;
- benoemen van overeenkomsten en verschillen;
- benoemen van oorzaken en gevolgen;
- gebruiken van structuren en schema's.

Eindterm 9 – Kritische denkvaardigheden

Doelzin: De leerling gebruikt kritische denkvaardigheden om tot een oordeel te komen tijdens het uitvoeren van praktijkgerichte opdrachten voor externe opdrachtgevers.

Het gaat hierbij om:

- onderscheiden van verschillende perspectieven;
- wegen van betekenissen, belangen, waarden en overtuigingen;
- innemen van een standpunt op basis van informatie en argumenten.

Eindterm 10 – Creatieve denkvaardigheden

Doelzin: De leerling gebruikt creatieve denkvaardigheden om tot nieuwe ideeën te komen tijdens het uitvoeren van praktijkgerichte opdrachten voor externe opdrachtgevers.

Het gaat hierbij om:

- experimenteren met materialen en middelen;
- genereren van inzichten, verbanden en oplossingen;
- gebruiken van technieken die divergerend en convergerend denken ondersteunen.

Eindterm 11 – Onderzoeken

Doelzin: De leerling onderzoekt vraagstukken ten dienste van het uitvoeren van praktijkgerichte opdrachten voor externe opdrachtgevers.

Het gaat hierbij om:

- stellen van een onderzoeksvraag;
- verzamelen van informatie;
- wegen van informatie op betrouwbaarheid en bruikbaarheid;
- beantwoorden van een onderzoeksvraag;
- bepalen van vervolgstappen op basis van een onderzoeksresultaat.

Domein C: Programmaspecifieke vaardigheden

Eindterm 12 – Ontwerpen van een product

Doelzin: De leerling ontwerpt een product ter verbetering van de zelfredzaamheid van een klant.

Het gaat hierbij om:

- genereren van ideeën, rekening houdend met het programma van eisen;
- beoordelen of ideeën passen bij het programma van eisen;
- onderbouwen van de keuze voor één idee;
- omzetten van het gekozen idee naar een concept;
- visualiseren van het concept in een tekening.

Te denken valt aan:

- *ontwerpen van een spel voor positieve gezondheid;*
- *ontwerpen van een product om het bewegen of verplaatsen van een klant te verbeteren;*
- *ontwerpen van bestek voor een klant met een beperkte handfunctie.*

Eindterm 13 – Adviseren over leefstijl

Doelzin: De leerling adviseert over het verbeteren van een leefstijl.

Het gaat hierbij om:

- genereren van ideeën op basis van gebruikersonderzoek;
- omzetten van ideeën naar aanpassingen voor de leefstijl;
- beoordelen van aanpassingen op basis van organisatorische en financiële haalbaarheid;
- opstellen van een leefstijladvies;
- presenteren van het leefstijladvies.

Te denken valt aan:

- *kiezen voor groenten of seizoens- en lokale producten bij een voedingsadvies;*
- *motiveren van klanten om meer te bewegen in de buitenruimte of bij een sportschool;*
- *adviseren van klanten bij het maken van gezonde keuzes, rekening houdend met de invloed van trends en de media;*
- *geven van voorlichting over leefstijl en leefstijlkeuzes aan naasten van cliënten met Alzheimer.*

Eindterm 14 – Organiseren van een activiteit

Doelzin: De leerling organiseert een activiteit.

Het gaat hierbij om:

- inventariseren van de doelstelling aan de hand van een doelgroepenonderzoek;
- selecteren van een activiteit die past bij de doelstelling en de doelgroep;
- opstellen van een kostenoverzicht en draaiboek;
- uitvoeren van de activiteit;
- nabespreken van de activiteit.

Te denken valt aan:

- *geven van een gastles over diabetes op een basisschool;*
- *organiseren van activiteiten voor een yogastudio, outdoorcentrum of sportvereniging.*

Eindterm 15 – Ondersteunen van een klant

Doelzin: De leerling ondersteunt een klant bij algemene dagelijkse levensverrichtingen.

Het gaat hierbij om:

- inventariseren van de hulpbehoefte en zelfredzaamheid;
- gebruiken van in de zorg gangbare hulpmiddelen;
- uitvoeren van zorgverlenende werkzaamheden;
- rapporteren van observaties en bijzonderheden.

Te denken valt aan:

- *inzetten van zorgtechnologie, zoals het programmeren van een app voor het openen van gordijnen;*
- *ondersteunen van een cliënt met spasticiteit bij het eten;*
- *onder toezicht gebruiken van een sta-lift bij het verplaatsen van stoel naar bed van een cliënt met een beperkte loopfunctie.*

Eindterm 16 – Verzorgen van het uiterlijk

Doelzin: De leerling verzorgt het uiterlijk van een klant.

Het gaat hierbij om:

- inventariseren van wensen en gewoonten met betrekking tot de uiterlijke verzorging van de klant;
- opstellen van een plan van aanpak op basis van fysiologische kenmerken van de klant;
- verzamelen van verzorgende producten, rekening houdend met het milieu;
- uitvoeren van werkzaamheden met betrekking tot de uiterlijke verzorging van de klant;
- evalueren van de uitgevoerde werkzaamheden.

Te denken valt aan:

- *kieszen van een passend product voor het verzorgen van een huid met acné;*
- *voor een barbier inventariseren welke baardolie door klanten als meest prettig wordt ervaren;*
- *ondersteunen van een mevrouw op leeftijd bij het aanbrengen van haar dagelijkse make-up.*

Eindterm 17 – Bereiden van een maaltijd

Doelzin: De leerling bereidt een gezonde maaltijd.

Het gaat hierbij om:

- opstellen van een recept, rekening houdend met de levensfase, gezondheidstoestand, omstandigheden en achtergrond van de klant;
- verzamelen van verantwoorde grondstoffen, ingrediënten en tussenproducten;
- uitvoeren van het recept met behulp van een keukenapparatuur, rekening houdend met kwaliteit en veiligheid;
- opdienen van een aantrekkelijk gepresenteerde maaltijd.

Te denken valt aan:

- *informereren naar allergieën bij de inventarisatie van maaltijdwensen;*
- *bereiden van een gezond tussendoortje voor jonge kinderen;*
- *bereiden van een maaltijd voor iemand met lactose-intolerantie of een veganistische levensstijl.*

Als landelijk expertisecentrum richt SLO zich op de ontwikkeling van het curriculum in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs in Nederland. We werken met het onderwijsveld aan de doelen, kaders en instrumenten waarmee scholen hun opdracht vanuit een eigen visie kunnen vervullen.

We brengen praktijk, beleid, maatschappelijke ontwikkelingen en onderzoek samen en stellen onze expertise beschikbaar aan onderwijs en overheid, bijvoorbeeld in de vorm van leerplannen, tools, voorbeeldlesmaterialen, conferenties en rapporten.

Bezoekadres
Stationsplein 1
3818 LE Amersfoort

Postadres
Postbus 502
3800 AM Amersfoort

T +31 (0)33 484 08 40
E info@slo.nl
W www.slo.nl

 [company/slo](https://www.linkedin.com/company/slo)
 [SLO_nl](https://twitter.com/SLO_nl)